

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУЇЦИДОЛОГІЯ. КОРЕКЦІЯ ПОСТТРАВМАТИЧНИХ СТРЕСОВИХ
РОЗЛАДІВ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма: Практична психологія

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Практична психологія» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (Протокол №10 від 27 червня 2024 року).

Розробники:

Завідувач кафедри, проф. Опря Є.В.

Доцент кафедри, доц. Кантарьова Н.В.

Доцент кафедри, доц. Єрмуракі П.П.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психіатрії, наркології, медичної психології та психотерапії

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Євген ОПРЯ

Погоджено із гарантом ОПП

Ольга ЛИТВИНЕНКО

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з гуманітарних дисциплін ОНМедУ
Протокол № 1 від 27.08.2025 р.

Голова предметної циклової методичної комісії з гуманітарних дисциплін ОНМедУ

Володимир ХАНЖИ

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “__” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ____ від “__” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Вибіркова дисципліна	
Загальна кількість: Кредитів: 3 Годин: 90 Змістових модулів: немає	Галузь знань 05 «Соціальні і поведінкові науки» Спеціальність 053 «Психологія» Рівень вищої освіти другий (магістерський)	<i>Денна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
		<i>Рік підготовки: 2</i>	
		<i>Семестр: III</i>	
		<i>Лекції (8 год.)</i>	<i>Лекції (4 год.)</i>
		<i>Практичні (14 год.)</i>	<i>Практичні (6 год.)</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>	<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота (68 год.) у т.ч. індивідуальні завдання</i>	<i>Самостійна робота (80 год.) у т.ч. індивідуальні завдання</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – залік</i>	<i>Форма підсумкового контролю – залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни компетентності, програмні результати навчання.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти знань, умінь і практичних навичок, необхідних для первинної діагностики, профілактики та психокорекції психічних розладів, що виникають унаслідок кризових станів, зокрема посттравматичного стресового розладу (ПТСР), а також для здійснення психосоціальної підтримки та реабілітації осіб із суїцидальними тенденціями. Дисципліна спрямована на підготовку фахівців, здатних надавати психологічну допомогу на первинному рівні медико-психологічної допомоги з урахуванням етичних, клінічних і соціокультурних аспектів.

Завдання

- вивчити етіологію, патогенез, типи перебігу та клінічні прояви психічних розладів, що супроводжують аутоагресивну поведінку;
- уміти визначити попередній діагноз психічних розладів;
- застосовувати теоретичні знання до тактики ведення пацієнтів з суїцидальними тенденціями;
- використовувати методи профілактики суїцидів під час кризових станів;
- розвинути прагнення до самовдосконалення, самоосвіти, самопізнання, самооцінки, та самореалізації у різних видах діяльності;
- оволодіти вмінням приймати вільні рішення і діяти у різних сферах життя;
- виробити науковий світогляд;
- сформувати емоційно-ціннісне ставлення до себе, людей, загальнолюдських духовних цінностей.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Загальних (ЗК):

- ЗК1.** Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
- ЗК2.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
- ЗК3.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
- ЗК4.** Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ЗК5.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
- ЗК6.** Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
- ЗК7.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо
- ЗК11.** Здатність до самоосвіти та саморозвитку

Спеціальних (СК):

- СК1.** Теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз психологічних проблем
- СК2.** Самостійне планування та проведення дослідження
- СК3.** Використання валідних методів дослідження та практики
- СК4.** Практична діяльність (терапія, консультування, діагностика) з науково обґрунтованими техніками
- СК5.** Просвітницька та освітня діяльність
- СК6.** Ефективна взаємодія в міждисциплінарних командах
- СК7.** Прийняття рішень у складних ситуаціях
- СК8.** Оцінка меж фахової компетентності, підвищення кваліфікації
- СК9.** Дотримання професійної етики
- СК10.** Впровадження інноваційних методів допомоги
- СК11.** Організація психологічного супроводу на всіх етапах (профілактика, діагностика, відновлення)

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН1.** Пошук і аналіз професійно важливої інформації
- ПРН2.** Організація та проведення досліджень
- ПРН3.** Узагальнення емпіричних даних
- ПРН4.** Психологічний прогноз розвитку особистості, груп
- ПРН5.** Розробка та реалізація програм інтервенцій
- ПРН6.** Розробка просвітницьких матеріалів
- ПРН7.** Представлення результатів, участь у дискусіях
- ПРН8.** Оцінка складності завдань і рішення щодо допомоги/підвищення кваліфікації
- ПРН9.** Вирішення етичних дилем
- ПРН10.** Аналітичний пошук і оцінка наукової інформації
- ПРН11.** Адаптація наукових методів до професійних ситуацій
- ПРН12.** Застосування інформації для профілактики та відновлення ментального здоров'я

Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- Предмет, завдання, методологічні та природничо-наукові засади психології суїцидальної поведінки як науки.
- Історичні погляди на самогубство, основні школи та напрями дослідження проблеми: психологічні, філософські, медичні, історико-культурологічні оцінки сутності суїцидальної проблеми.
- Типологію самогубств та суїцидентів.
- Методологічні принципи суїцидології.
- Психодіагностичні методи визначення схильності до самогубств і оцінки ступеня суїцидального ризику.
- Психічні властивості особистості, які впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.
- Специфічні феномени, притаманні пацієнтам з аутоагресивною поведінкою, що потребують особливої уваги.
- Форми, методи та принципи корекційної та профілактичної роботи із суїцидентами; особливості організації профілактичної діяльності.
- Психологічний зміст основних засобів і методів попередження і профілактики самогубств.

Вміти:

- Збирати дані про скарги, анамнез хвороби і життя пацієнтів з аутоагресивною поведінкою.
- Діагностувати невідкладні стани при суїциді.
- Ефективно застосовувати теоретичні знання курсу для розв'язання складних практичних завдань, пов'язаних з організацією і здійсненням лікування пацієнтів з суїцидальною поведінкою.
- Будувати стратегію реабілітаційної роботи.
- Володіти прийомами практичної реабілітаційної роботи, спрямованої на поліпшення

психічного стану пацієнтів.

- Володіти навичками організації діяльності щодо профілактики посттравматичних стресових проблем.
- Визначати тактику ведення осіб, які перебувають під диспансерним наглядом після спроби суїциду.
- Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у фаховій діяльності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Суїцидологія як наука.

Визначення суїцидології як медичної і психологічної дисципліни. Етіологія суїцидальної поведінки (середовищні, психоаналітичні, психосоціальні, біологічні фактори). Епідеміологія суїцидальної поведінки у сучасному світі: основні моделі. Чинники підвищеного ризику і групи ризику суїцидальної поведінки. Вікові та пов'язані зі статтю особливості суїцидальної поведінки. Поняття превенції, поственції та вторинної превенції.

Тема 2. Предмет та методи суїцидології

Предмет вивчення дисципліни – етіологія, патогенез, клінічні прояви, діагностика, профілактика та корекція поведінки людини у кризових станах; діагностика суїцидального ризику, превентивна робота з особами, у яких виявлено висока ступінь суїцидального ризику. Суїцидальний процес: характеристика та основні етапи. Етап суїцидальних тенденцій. Етап суїцидальних дій: поняття про суїцидальну спробу, парасуїцид, завершене самогубство. Етап постсуїцидальної кризи.

Тема 3. Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.

Характеристика основних історичних етапів розвитку суїцидології як науки, погляди на самогубство і медична практика стосовно осіб із суїцидальними тенденціями (самогубство в епоху Стародавнього світу; в Середньовіччі; Тома Аквінський про самогубство; самогубство в Новий час: погляди та практика). Епідеміологія самогубства. Актуальність проблеми суїциду в світі і в Україні. Показники самогубств за даними ВООЗ.

Тема 4. Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки. Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.

Теорії різних психологічних шкіл, що пояснюють суїцидальну поведінку. Суїцидальна поведінка в контексті психоаналізу (З. Фройд, А. Адлер, К. Г. Юнг, К. Меннінгер). Суїцидальна поведінка та агресія. Соціологічна парадигма у суїцидології (Е. Дюркгейм, П. Сорокін). Суїцидальна поведінка та психіатрична парадигма (Е. Ескіроль, Ч. Ломброзо, Е. Крепелін). Психологія самогубства у поглядах класиків неопсихоаналізу (К. Хорні, Г. Саллівен, Х. Гензеллер). Суїцидальна поведінка та гуманістична психологія (К. Роджерс, Р. Мей, В. Франкл). Концепція саморуйнівної поведінки (К. Меннінгер, Е. Шнейдман, Н. Фарбероу). Філогенез і еволюція ауто-агресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.

Тема 5. Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики в суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.

Основний метод оцінки суїцидального потенціалу – клініко-психопатологічний. Багато-осьова діагностика (клінічні характеристики стану пацієнта; етно-культурні характеристики; соціально-економічні характеристики; світогляд; характерологічні особливості). Психологічне тестування: Скринінг-тест для виявлення суїцидальної поведінки Л.С. Юрієва; Госпітальна шкала тривоги й депресії (HADS), Шкала суїцидальності Пейкеля, Шкала суїцидальних намірів А.Т. Бека, Опитувальник для визначення ризику суїциду (методика Б. Любан-Плоцца), Шкала SADPERSONS Scale (W. M. Patterson, H. H. Dohn, J. Bird)

Тема 6. Нейробіологічна основа суїцидології

Біологічні та генетичні аспекти суїцидальної поведінки. Модель схильності до стресу (стрес-діатезу, Манн та співавт); згідно із моделлю, перенесені раніше у житті травматичні події, хронічні захворювання, зловживання алкоголем і наркотиками тощо викликають схильність (підвищену вразливість) до суїцидальної поведінки, а подальший стрес чи криза діє як тригерний

чинник. Роль нейромедіаторів (серотоніна, норадреналіна та дофаміна) у виникненні емоцій, зокрема тривоги і гніву, а також в стресових реакціях. Генетичні чинники і обмін нейромедіаторів.

Тема 7. Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, її функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.

Анатомічні утворення головного мозку, які беруть участь у формуванні емоцій і поведінкових актів. Лімбічна система, підкіркові «центри насолоди» і «центри страждання». Вплив фронтальної кори на поведінку людини. Можливий вплив осередкового органічного порушення головного мозку (пухлин, поранень тощо) на виникнення аутоагресивної та суїцидальної поведінки.

Тема 8. Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.

Фізіологічні механізми гострої стресової реакції, загальний адаптаційний синдром. Поняття адаптації і дезадаптації. Зовнішні форми аутоагресивної поведінки (суїцидальна, парасуїцидальна, псивдосуїцидальна, асуїцидальна форми за Г. Я. Пілягиною). Аутоагресія і загальний адаптаційний синдром. Психологічна дезадаптація і суїцидальна поведінка.

Тема 9. Дезадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.

Біологічна, психологічна і соціальна адаптація людини. Участь нервової системи в механізмах адаптації. Дезадаптація – поняття, причини; дезадаптивне функціонування нервової системи. Патологічне функціонування нервової системи. Класифікація порушень функцій нервової системи: за анатомічним принципом (центральної і периферичної нервової системи); за походженням (спадково обумовлені і набуті, останні – первинні і вторинні). Клітинний принцип класифікації (розлади електрофізіологічних, медіаторних процесів; порушення аксоплазматичного транспорту). У залежності від виду порушення функцій: сенсорних; ефекторних (рухової, вегетативної, трофічної); інтегративних. Нейробіологічні процеси і аутоагресивна поведінка.

Тема 10. Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.

Етологія – визначення, методи дослідження. Аутоагресивна поведінка у тварин – випадки, точки зору фахівців на причини і прояви такої поведінки. Вплив стресу, зокрема викликаного несприятливими умовами утримання тварини в неволі, на поведінку тварин.

Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки у людей – дослідження з участю близнюків, що виховувались в різних родинах.

Загальні психологічні риси суїцидальної поведінки у людей за Едвіном Шнейдманом. Психічний біль та самогубство. Роль фрустрованих психологічних потреб у виникненні душевного болю. Афективне звуження свідомості. Самогубство як продовження попередніх паттернів поведінки (історії життя).

Тема 11. Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.

Ознаки суїцидальної небезпеки. Оцінка ступеня суїцидального ризику. Сигнали, які слід шукати у поведінці чи історії життя людини. Оцінка психічного стану та присутності думок про смерть та самогубство в момент дослідження; виявлення наявності плану самогубства - наскільки людина підготовлена, коли він збирається вчинити суїцидальний акт; Оцінка наявності у людини системи підтримки (сім'ї, друзів та ін.)

Тема 12. Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.

Суїцидальна поведінка при неспсихотичних та психотичних психічних порушеннях (тривожні розлади, розлади особистості, адиктивні порушення, шизофренія, афективні розлади). Поняття акцентуації характеру та особистісного розладу, класифікація. Вплив акцентуацій характеру і порушень особистості на виникнення і особливості аутоагресивної поведінки.

Тема 13. Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.

Превенція суїцидальної поведінки: основні моделі. Право на смерть. Превентивні заходи в залежності від ступені суїцидального ризику. Показання до консультації і лікування психіатра. Класифікація видів профілактики суїцидальної поведінки: за змістом: – спеціалізовані;

психологічні; загально медичні; соціальні; інформаційно-освітні. За послідовністю: первинна, вторинна; третинна профілактика .

Тема 14. Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.

Методи превентивної роботи. Кризова психотерапія: поняття, мета, основні задачі. Кризова підтримка. Кризове втручання. Підвищення рівня адаптації Консультування суїцидальних клієнтів: основні етапи, укладання договору. Аспекти аутоагресивних проявів, які слід враховувати, проводячи суїцидальну інтервенцію, надаючи невідкладну суїцидологічну допомогу: право на смерть; внутрішня логіка суїцидальної поведінки; оцінка ступеня ризику самогубства; оцінка наявності і вираженості психопатологічних розладів; емпатичний контакт; відкрита розмова про бажання самогубства; орієнтація на майбутнє, терапевтичне значення надії. Аутогенне тренування та інші способи самодопомоги.

Ті, хто вижив після самогубства (родичі і друзі самогубці): психологічна характеристика, особливості консультування.

Тема 15. Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.

Програма дій у подоланні прогалин в сфері охорони здоров'я mhGAP за ініціативи і підтримки World Health Organization , Міністерства охорони здоров'я України , Всеукраїнської програми ТИ ЯК націлена на підготовку фахівців лікарів загальної практики.

4. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	СРЗ
1.	Суїцидологія як наука.	1	1	5
2.	Предмет та методи суїцидології	0	1	5
3.	Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.	1	0	6
4.	Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.	1	1	5
5.	Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.	0	1	5
6.	Нейробіологічна основа суїцидології	1	1	6
7.	Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.	1	1	5
8.	Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.	0	1	6
9.	Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.	0	1	5
10.	Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.	1	1	5
11.	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.	0	1	5

12.	Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.	0	1	5
13	Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.	1	1	5
14.	Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.	1	1	5
15.	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.	0	1	5
Разом 90		8	14	68

Заочна форма навчання

№ з/п	Тема	Лекції	Практичні заняття	СРЗ
1.	Суїцидологія як наука.	1	1	5
2.	Предмет та методи суїцидології	0	1	5
3.	Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.	1	0	6
4.	Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.	0	1	6
5.	Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.	0	0	6
6.	Нейробіологічна основа суїцидології	1	0	6
7.	Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.	0	1	5
8.	Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.	0	0	6
9.	Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.	0	0	6
10.	Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.	1	0	5
11.	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.	0	1	5
12.	Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.	0	0	6
13	Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.	0	0	6
14.	Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.	0	1	5
15.	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних	0	0	6

	розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.			
Разом 90		4	6	80

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять:

№ з/п	Тема	Денна форма	Заочна форма
1.	Суїцидологія як наука.	1	1
2.	Предмет та методи суїцидології	0	0
3.	Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.	1	1
4.	Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.	1	0
5.	Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.	0	0
6.	Нейробіологічна основа суїцидології	1	1
7.	Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.	1	0
8.	Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.	0	0
9.	Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.	0	0
10.	Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.	1	1
11.	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.	0	0
12.	Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.	0	0
13.	Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.	1	0
14.	Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.	1	0
15.	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.	0	0
Разом 90		8	4

5.2. Теми семінарських занять:

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Денна форма	Заочна форма
1.	Суїцидологія як наука.	1	1
2.	Предмет та методи суїцидології	1	1
3.	Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.	0	0
4.	Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.	1	1
5.	Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.	1	0
6.	Нейробіологічна основа суїцидології	1	0
7.	Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.	1	1
8.	Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.	1	0
9.	Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.	1	0
10.	Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.	1	0
11.	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.	1	1
12.	Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.	1	0
13.	Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.	1	0
14.	Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.	1	1
15.	Структура амбулаторної і стаціонарної допомоги в психіатрії і наркології. Загальні принципи лікування, та реабілітації психічних розладів. Програма mhGAP Поширене ведення ментальних розладів на первинній ланці.	1	0
Разом		14	6

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

№ з/п	Тема	Денна форма	Заочна форма
1.	Суїцидологія як наука.	5	5
2.	Предмет та методи суїцидології	5	5

3.	Основні історичні етапи становлення суїцидології як науки. Місце суїцидології в медицині та психології.	6	6
4.	Закономірності виникнення та розвитку аутоагресивної поведінки, Філогенез і еволюція аутоагресивної поведінки у природі та історії людини й суспільства.	5	6
5.	Методологічні принципи у суїцидології. Основні методи діагностики у суїцидології. Основа діагностики: опитування (клінічна бесіда) та спостереження. Загальна оцінка стану суїцидента та ступеня суїцидального ризику.	5	6
6.	Нейробіологічна основа суїцидології	6	6
7.	Анатомо-морфологічні та фізіологічні особливості ЦНС, їх функціонування як основа формування аутоагресивної поведінки.	5	5
8.	Адаптаційна концепція у суїцидології. Феноменологія аутоагресивної поведінки.	6	6
9.	Деадаптивне та патологічне функціонування нервової системи. Нейробіологічні механізми формування та розвитку аутоагресивної поведінки.	5	6
10.	Аутоагресивна поведінка та етологія. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки.	5	5
11.	Психологічні предиктори аутоагресивної поведінки. Суїцидогенний конфлікт і способи поведінки. Аутоагресивні поведінкові патерни та суїцидогенні комунікації. Мотивація аутоагресивних спонукань.	5	5
12.	Психологія особистості та поведінки у суїцидології. Психічні властивості особистості, що впливають на виникнення та особливості аутоагресивної поведінки.	5	6
13.	Корекція та профілактика аутоагресивної поведінки.	5	6
14.	Методи профілактичної роботи у суїцидології. Можливості саморегуляції психічних станів та розвиток особистості як спосіб профілактики аутоагресивної активності.	5	5
15.	Організація суїцидологічної допомоги: форми та етапи. Психологічне втручання за суїцидологічної допомоги. Психотерапевтичні способи корекції аутоагресивної поведінки.	5	6
Разом		68	80

7. Методи навчання

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з банком тестових завдань, самостійне вирішення клінічних завдань.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т. ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль:

усне опитування, тестування, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності (зокрема, роботи з пацієнтом) на занятті.

Підсумковий контроль: залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному:

- Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
 - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
 - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
- Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:

- методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом, б) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, в) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу г) обґрунтування клінічного діагнозу, д) складання плану лікування
- максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;

Оцінка за одне практичне заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач має вільно володіти матеріалом, приймати активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційних клінічних задач, впевнено демонструвати практичні навички під час огляду хворого, висловлювати свою думку з теми заняття, демонструвати клінічне мислення.
Добре «4»	Здобувач повинен добре володіти матеріалом, приймати участь в обговоренні та вирішенні ситуаційних клінічних задач, демонструвати практичні навички під час огляду хворого з деякими помилками, висловлювати свою думку з теми заняття, демонструвати клінічне мислення.
Задовільно «3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційних клінічних задач, демонструє практичні навички під час огляду хворого з суттєвими помилками.
Незадовільно «2»	Здобувач не володіє матеріалом, не приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час огляду хворого.

Залік виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Залік здійснюється: на останньому занятті до початку екзаменаційної сесії - при стрічковій системі навчання, на останньому занятті – при цикловій системі навчання. Оцінка за залік є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з двома десятковими знаками після коми.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Отриманий середній бал за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертується з традиційної чотирибальної шкали у бали за 200-бальною шкалою, як наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна шкала	Багатобальна 200-бальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки (середній бал за навчальну дисципліну) в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету.

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус
- Методичні розробки до практичних занять
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Електронний банк тестових завдань з дисципліни

11. Перелік питань для підготовки здобувачів до підсумкового контролю

1. Визначення суїцидології як медичної і психологічної дисципліни.
2. Етіологія суїцидальної поведінки (середовищні, психоаналітичні, психосоціальні, біологічні фактори).
3. Епідеміологія суїцидальної поведінки у сучасному світі: основні моделі.
4. Епідеміологія суїциду в світі і в Україні. Показники самогубств за даними ВООЗ.
5. Чинники підвищеного ризику і групи ризику суїцидальної поведінки.
6. Вікові та пов'язані зі статтю особливості суїцидальної поведінки.
7. Предмет вивчення дисципліни (суїцидології).
8. Суїцидальний процес: характеристика та основні етапи.
9. Характеристика основних історичних етапів розвитку суїцидології.
10. Погляди на самогубство і медична практика стосовно осіб із суїцидальними тенденціями в різні історичні періоди.
11. Теорії різних психологічних шкіл, що пояснюють суїцидальну поведінку. Суїцидальна поведінка в контексті психоаналізу (З. Фрейд та ін.)
12. Соціологічна парадигма у суїцидології (Е. Дюркгейм, П. Сорокін).
13. Суїцидальна поведінка та психіатрична парадигма (Е. Ескіроль, Е. Крепелін).
14. Основний метод оцінки суїцидального потенціалу.
15. Психологічне тестування: Скринінг-тест для виявлення суїцидальної поведінки Л.С. Юрієва, Госпітальна шкала тривоги й депресії (HADS) та ін.
16. Біологічні та генетичні аспекти суїцидальної поведінки. Модель схильності до стресу (стрес-діатезу, Манн та співавт).
17. Роль нейромедіаторів (серотоніна, норадреналіна та дофаміна) у виникненні емоцій, зокрема тривоги і гніву, а також в стресових реакціях.
18. Анатомічні утворення головного мозку, які беруть участь у формуванні емоцій і поведінкових актів.
19. Лімбічна система, підкіркові «центри насолоди» і «центри страждання», їх роль в здійсненні емоційних реакцій.
20. Вплив фронтальної кори на поведінку людини.
21. Наслідки осередкового органічного ураження головного мозку (пухлин, поранень тощо) для поведінки людини, включаючи аутоагресиву.
22. Фізіологічні механізми гострої стресової реакції, загальний адаптаційний синдром.
23. Поняття адаптації і дезадаптації.
24. Форми аутоагресивної поведінки (суїцидальна, парасуїцидальна, псевдо-суїцидальна, асуїцидальна за Г. Я. Пілягиною).
25. Аутоагресія і загальний адаптаційний синдром. Психологічна дезадаптація і суїцидальна поведінка.
26. Біологічна, психологічна і соціальна адаптація людини. Участь нервової системи в механізмах адаптації.
27. Дезадаптація – поняття, причини; дезадаптивне функціонування нервової системи.
28. Патологічне функціонування нервової системи. Класифікація порушень функцій нервової системи.
29. Етіологія – визначення дисципліни, методи дослідження.
30. Аутоагресивна поведінка у тварин – випадки, точки зору фахівців на причини і прояви такої

поведінки.

31. Вплив стресу, зокрема викликаного несприятливими умовами утримання тварини в неволі, на поведінку тварин.
32. Генетичні аспекти аутоагресивної поведінки у людей – дослідження з участю близнюків, що виховувались в різних родинах.
33. Загальні психологічні риси суїцидальної поведінки у людей за Едвіном Шнейдманом.
34. Психічний біль та самогубство. Роль фрустрованих психологічних потреб у виникненні душевного болю.
35. Суїцидальний стан і афективне звуження свідомості. Самогубство як продовження попередніх паттернів поведінки (історії життя) (Е. Шнейдман).
36. Оцінка ступеня суїцидального ризику. Сигнали, які слід шукати у поведінці чи історії життя людини.
37. Оцінка психічного стану та присутності думок про смерть та самогубство в момент дослідження; виявлення наявності плану самогубства
38. Суїцидальна поведінка при непсихотичних та психотичних психічних порушеннях (тривожні розлади, розлади особистості, адиктивні порушення, шизофренія, афективні розлади).
39. Поняття акцентуації характеру та особистісного розладу, класифікація.
40. Вплив акцентуацій характеру і порушень особистості на виникнення і особливості аутоагресивної поведінки.
41. Превенція суїцидальної поведінки: основні моделі.
42. Превентивні заходи в залежності від ступені суїцидального ризику.
43. Показання до консультації і лікування психіатра при наявності суїцидальних тенденцій.
44. Класифікація видів профілактики суїцидальної поведінки: за змістом та за послідовністю.
45. Кризова психотерапія: поняття, мета, основні задачі. Кризова підтримка. Кризове втручання. Підвищення рівня адаптації .
46. Психологічне консультування суїцидальних клієнтів: основні правила, етапи.
47. Важливі аспекти аутоагресивних проявів при роботі із суїцидальними клієнтами: право на смерть; внутрішня логіка суїцидальної поведінки; оцінка ступеня ризику самогубства; оцінка наявності психопатологічних розладів; емпатичний контакт; відкрита розмова про бажання самогубства; орієнтація на майбутнє.
48. Способи самодопомоги при наявності суїцидальних думок (аутогенне тренування та інші способи самодопомоги).
49. Ті, хто вижив після самогубства (родичі і друзі самогубці): психологічна характеристика, особливості консультування.
50. Підрозділи суїцидологічної служби: телефон довіри; кабінет соціально-психологічної допомоги; кризовий стаціонар.
51. Психотерапія суїцидальних клієнтів (когнітивна терапія, логотерапія, гештальт-терапія, поведінкова, психодрама та інші).
52. Етичні та юридичні аспекти суїцидальної поведінки. Проблема еутаназії та самогубство. Асистований суїцид.

12. Рекомендована література

Основна:

1. Саржевський С. Н. Суїцидологія: навчальний посібник для лікарів інтернів з спеціалізації «Психіатрія» . – Запоріжжя, 2020. – 87 с.
2. Суїцидологія: конспект лекцій / укладач І. Г. Мудренко. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 76 с.

Додаткова :

1. Федоренко Р. П. Психологія суїциду: навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 260 с. (Посібники та підручники ВНУ ім. Лесі Українки Напрасная смерть: причины и профилактика самоубийств / Ред. Д. Вассерман — М.: Смысл, 2005. — 310 с.

2. Психіатрія особливого періоду: навчальний посібник [для лікарів та психологів] / Рум'янцев Ю.В., Сиропятов О.Г., Іванцова Г.В., Осьодло Г.В. – К.: УВМА, 2014. – 193 с.
3. Підлітковий суїцид. Види профілактики / О.Б.Попова, С.С.Фесун; [упоряд. Шаповал Т.А.; ред. рада Т.Шаповал, В.Снігульська, М.Мосієнко та ін.]. – Київ: Ред. загальнопед. Газет, 2014. – 101с.
4. Посттравматичні стресові розлади : Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова. - Вид. 2-е, перероблене та доповнене. - Х. : ХМАПО, 2014. - 223 с.
5. Посттравматичний стресовий розлад: посібник / Венгер О.П, Ястремська С.О. – Т. 2019. — 264с.
6. Психіатрія і наркологія: підручник (ВНЗ IV р. а.) / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-е вид., переробл. і допов. – К.: «Медицина», 2015.- 512с.
7. Психіатрія і наркологія: нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. / Г. Т. Сонник, О. К. Напресенко, А. М. Скрипніков та ін., за ред. О. К. Напресенко. - Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. - 3-е вид., випр. - Київ: Медицина, 2017. - 422с.
8. Психологія суїцидальної поведінки: Посібник/За заг. ред. проф. О.В.Тімченка – Харків, 2007. – 129 с.
9. Лісова О.С. Психологія суїцидальної поведінки. – Чернівці, 2004.- 104с.
10. Психологія суїциду : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Москалець, Л. Е. Орбан-Лембрик, М. В. Миколайський, Н. В. Абдюкова, Ю. Р. Сидорик. - К. : Плай; Івано-Франківськ, 2002. - 247 с 4.Федоренко Р.П.
11. Психологія суїциду : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / Р.П.Федоренко. – Луцьк: Волин. Нац. Ун-т ім. Лесі Українки, 2001. – 260с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://info.onmedu.edu.ua> [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://info.onmedu.edu.ua>, вільний. – Назва з екрана.
2. ВООЗ (WHO) – Mental Health and Suicide Prevention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/en/, вільний. – Офіційні рекомендації, статистика, превентивні програми. Назва з екрана.
3. National Suicide Prevention Lifeline (США) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suicidepreventionlifeline.org/>, вільний. – Корисні матеріали для практиків. Назва з екрана.
4. International Association for Suicide Prevention (IASP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iasp.info/>, вільний. – Міжнародна організація, що об'єднує дослідників та практиків. Назва з екрана.
5. Українська асоціація психотерапевтів кризових станів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: за наявності. – Ресурси з локального контексту.
6. American Foundation for Suicide Prevention (AFSP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://afsp.org/>, вільний. – Назва з екрана.
7. Suicide Prevention Resource Center (SPRC) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.sprc.org/>, вільний. – Назва з екрана.
8. National Institute of Mental Health (NIMH) — Suicide Prevention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nimh.nih.gov/health/topics/suicide-prevention>, вільний. – Назва з екрана.
9. PubMed [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/>, вільний. – Назва з екрана.
10. Google Scholar [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scholar.google.com/>, вільний. – Назва з екрана.
11. Coursera — Mental Health and Suicide Prevention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.coursera.org/>, вільний. – Назва з екрана.
12. edX — Suicide Prevention [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.edx.org/>, вільний. – Назва з екрана.
13. mhGAP Intervention Guide (WHO) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.who.int/publications/i/item/mhgap-intervention-guide---version-2.0>, вільний. – Назва з

екрана.

14. Beck Institute for Cognitive Behavior Therapy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://beckinstitute.org/>, вільний. – Назва з екрана.
15. PsyToolkit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.psytoolkit.org/>, вільний. – Назва з екрана.
16. Mental Health America (МНА) — Suicide Prevention Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mhanational.org/suicide-prevention-resources>, вільний. – Назва з екрана.
17. Всеукраїнська гаряча лінія з питань запобігання самогубствам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.telefondopomogy.org.ua/>, вільний. – Назва з екрана.
18. Міністерство охорони здоров'я України — Психічне здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/category/mental-health>, вільний. – Назва з екрана.